

Mokyklos vaidmuo vykdant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją

Inga Juozapavičienė

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės
departamento direktorė

2015 lapkričio 30 d., Vilnius

Mokykla - viena palankiausių aplinkų taikyti prevencines priemones

Mokykloje galima sistemingai ir veiksmingai pasiekti didelį skaičių moksleivių

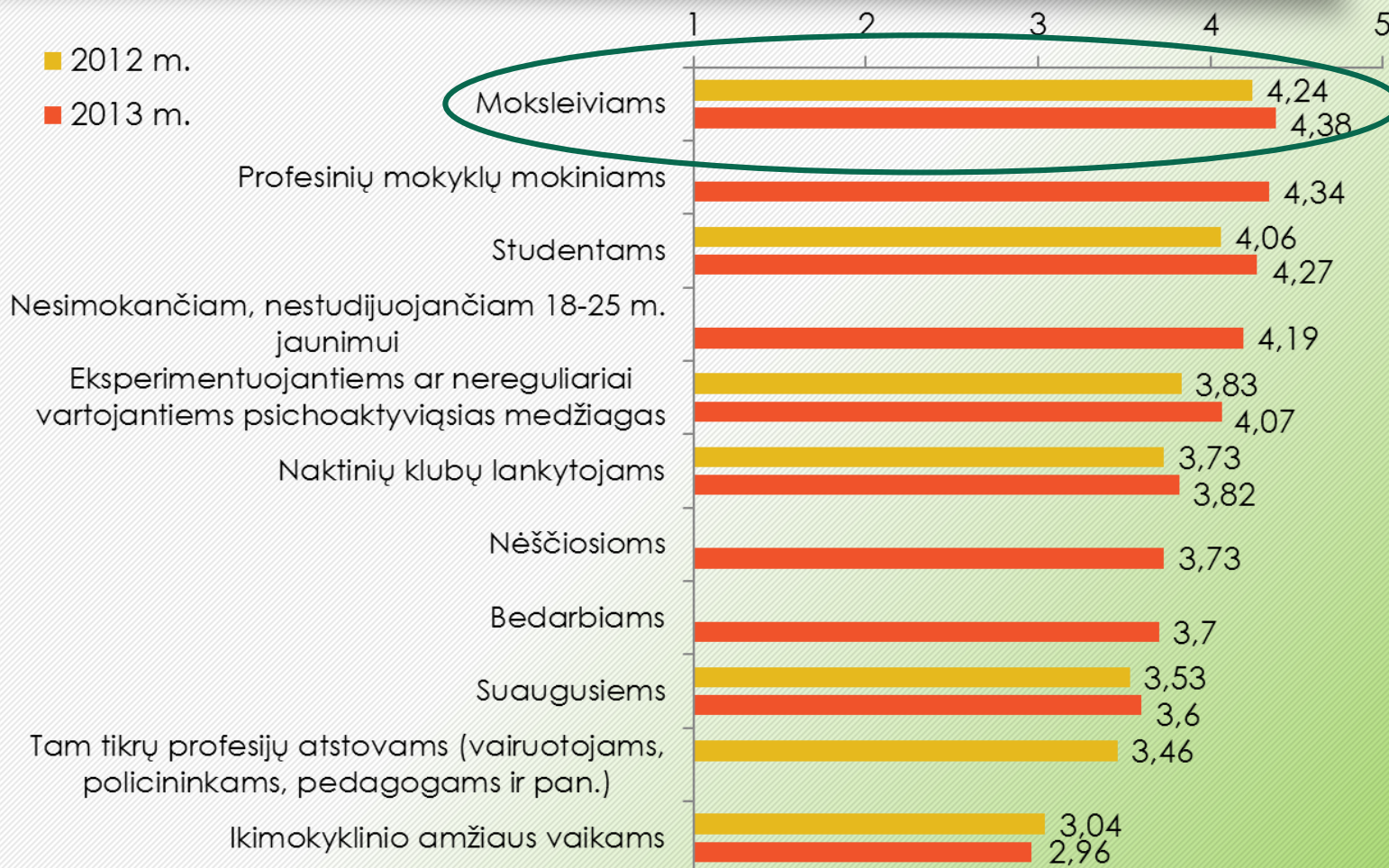
Mokyklų darbuotojai turi galimybę dirbti su jaunesniojo amžiaus moksleiviais prieš susiformuojant jų požiūriui į psichoaktyvias medžiagas

Pedagogai turi informacijos apie moksleivius, kurios neturi tėvai ir kitos institucijos, jie gali pirmieji pastebėti pavojaus ženklus

Teigiamas mokyklos mikroklimatas laikytinas apsauginiu veiksnio prieš psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą

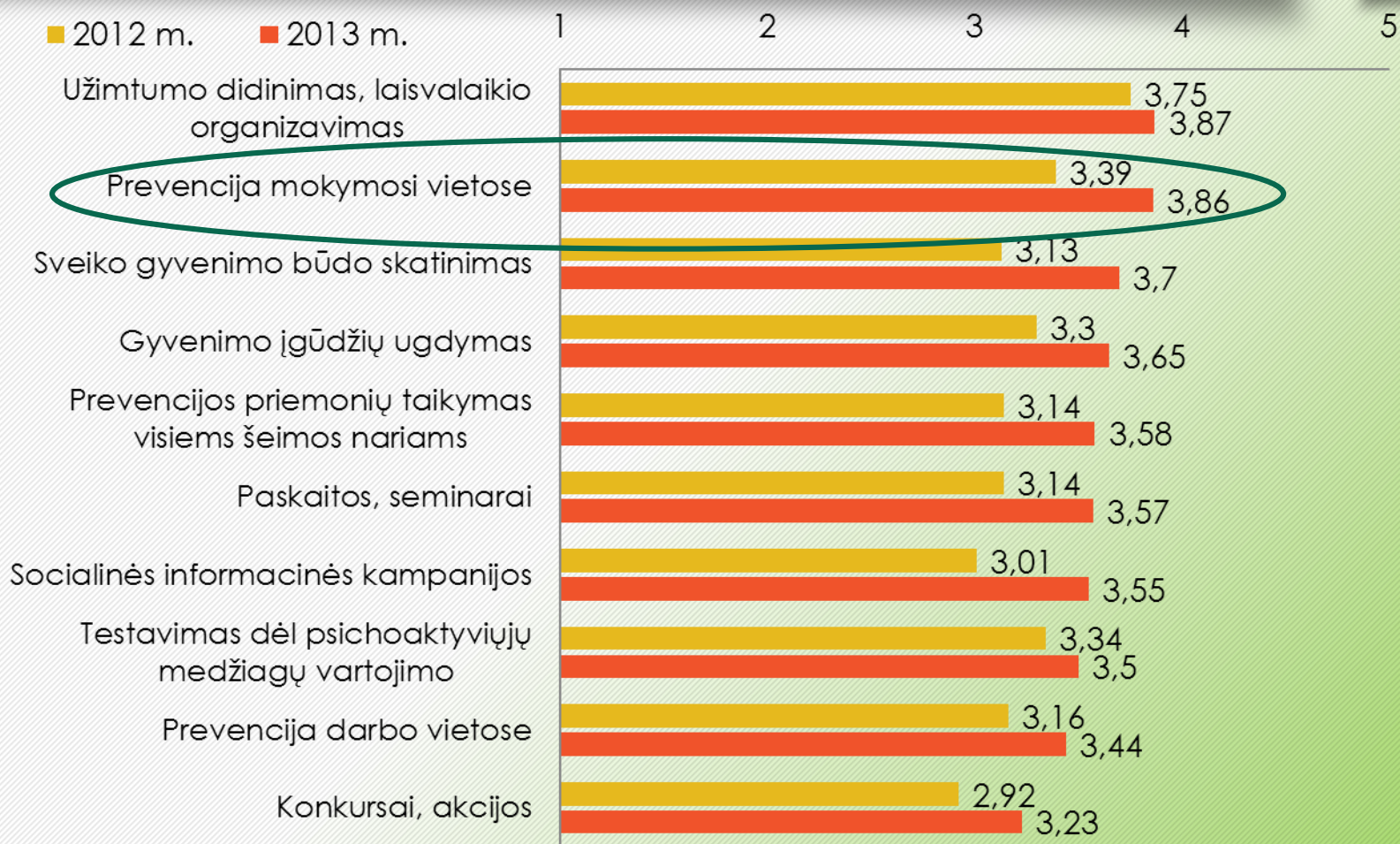
Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos taikymo tikslingumas skirtingoms tikslinėms grupėms 2012 m. ir 2013 m.

(1 - visiškai netikslinga, 5 - labai tikslinga)

Jaunimui taikomų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonių veiksmingumo vidurkiai 2012 m. ir 2013 m.

(1 - visiškai neveiksminga, 5 - labai veiksminga)

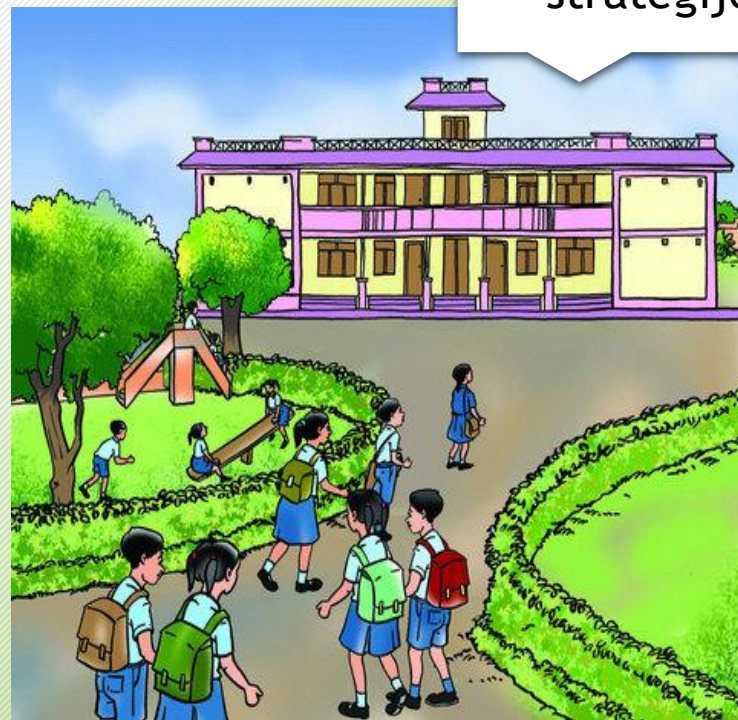

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija mokykloje

Švietimas,
informacijos
teikimas

Aplinkos
prevencijos
strategijos

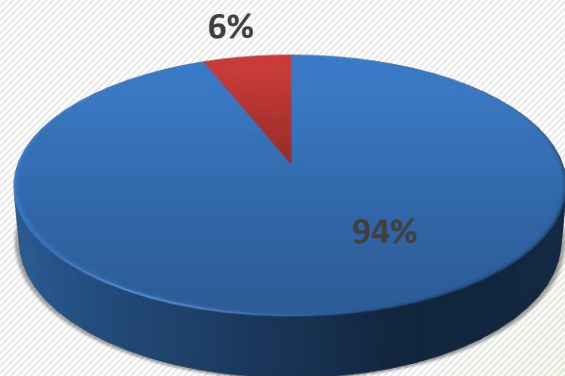
Aplinkos prevencijos strategijos

- Normos ir apribojimai psichoaktyviųjų medžiagų vartojimui mokykloje;
- Kovos prieš psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą ir platinimą mokyklos teritorijoje būdai;
- Saugios ir moksleivių sveikatą puoselėjančios mokyklos aplinkos kūrimas.

Aplinkos prevencijos strategijų taikymas ugdymo įstaigose (1)

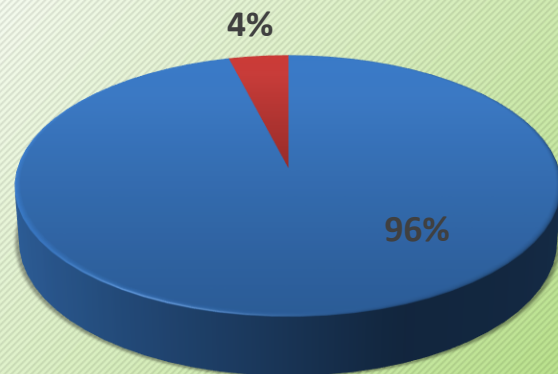
Mokyklos vidaus tvarkos taisyklėse įtraukti įpareigojimai mokykloje ir jos teritorijoje nevartoti ir / ar neplatinti psichoaktyviųjų medžiagų

2013 m. (N=1025)

■ Taip ■ Ne

2015 m. (N=709*)

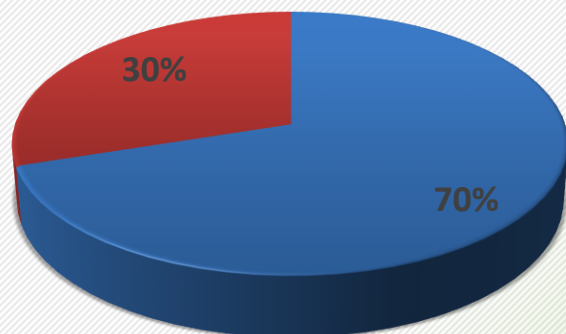

*Išskyrus ikimokyklinio ugdymo įstaigas ir pradžines mokyklas

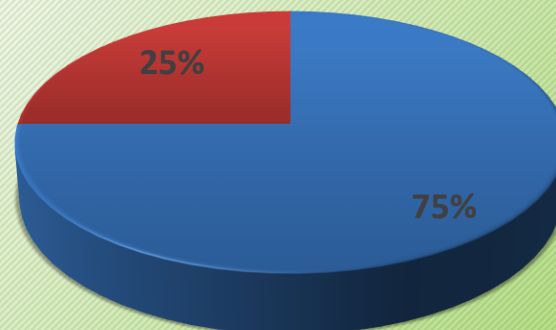
Aplinkos prevencijos strategijų taikymas ugdymo įstaigose (2)

Mokyklos dvišalėje mokymo sutartyje įtraukti į(si)pareigojimai mokykloje ir jos teritorijoje nevartoti ir / ar neplatinti psichoaktyviųjų medžiagų

2013 m. (N=1025)

2015 m. (N=709)

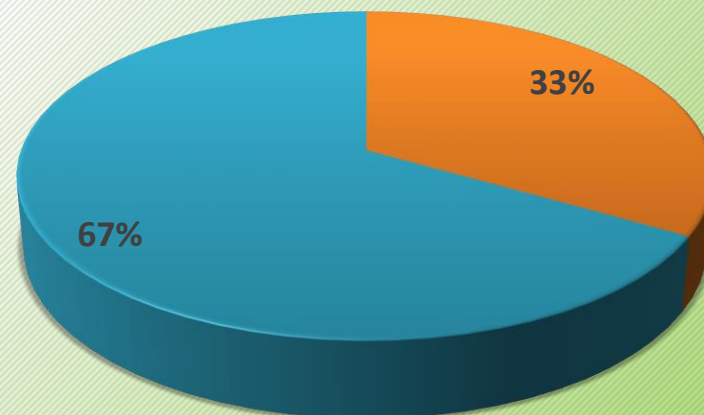
■ Taip ■ Ne

Aplinkos prevencijos strategijų taikymas ugdymo įstaigose (3)

Mokykloje ir jos teritorijoje rūkyti ir turėti
elektroninių cigarečių draudžiama

Ar mokykloje ir jos teritorijoje yra
įspėjamieji ženklai apie draudimą rūkyti
ir turėti **elektroninių cigarečių**? (N=709)

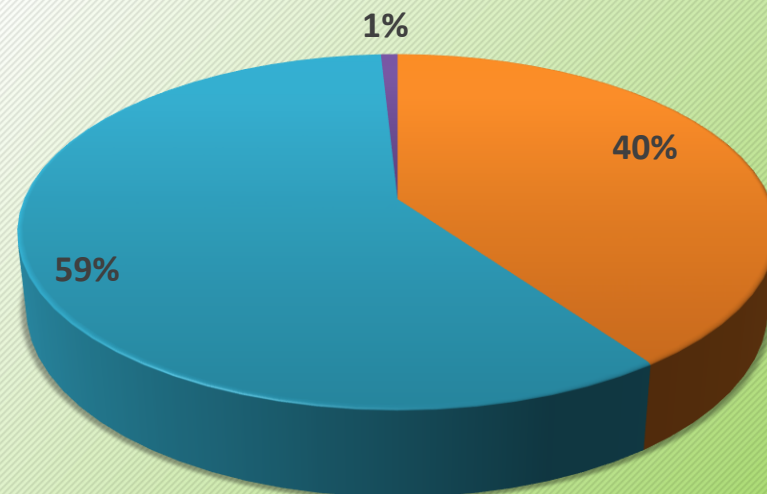

Aplinkos prevencijos strategijų taikymas ugdymo įstaigose (4)

Mokykloje ir jos teritorijoje vartoti, turėti ar
kitai perduoti energinius gėrimus
draudžiama

Ar mokykloje ir jos teritorijoje yra
įspėjamieji ženklai apie draudimą vartoti,
turėti ar kitaip perduoti **energinis
gėrimus?** (N=709)

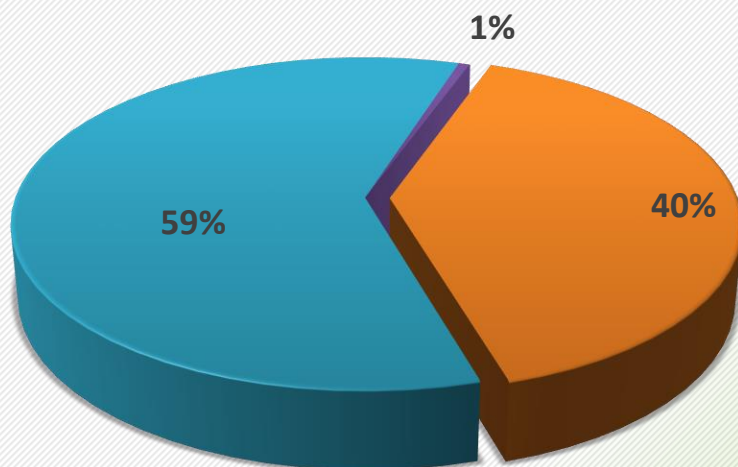
■ Taip

■ Ne

■ Neatsakė

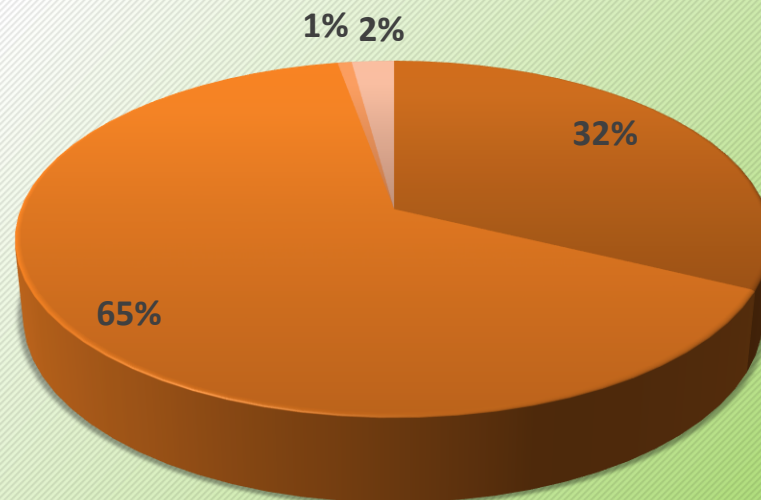
Aplinkos prevencijos strategijų taikymas ugdymo įstaigose (5)

Ar mokykloje kada nors buvo atliktas aplinkos testavimas? (N=709)

■ Taip ■ Neatsakė ■ Neatsakė

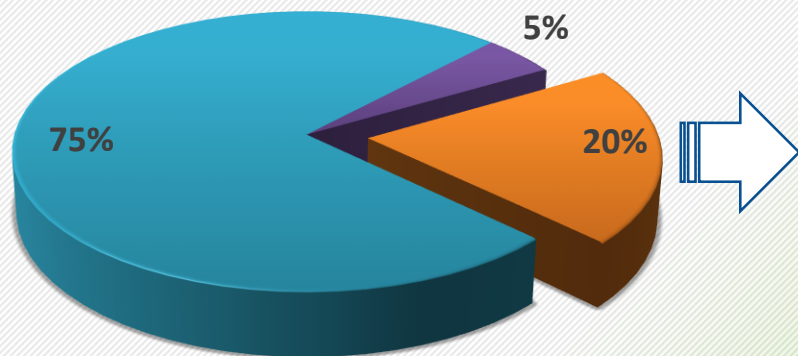
Kada paskutinį kartą mokykloje buvo atliktas aplinkos testavimas?(N=283)

■ Daugiau nei prieš metus ■ Per paskutinius 12 mėn.
■ Per paskutines 30 dienų ■ Neatsakė

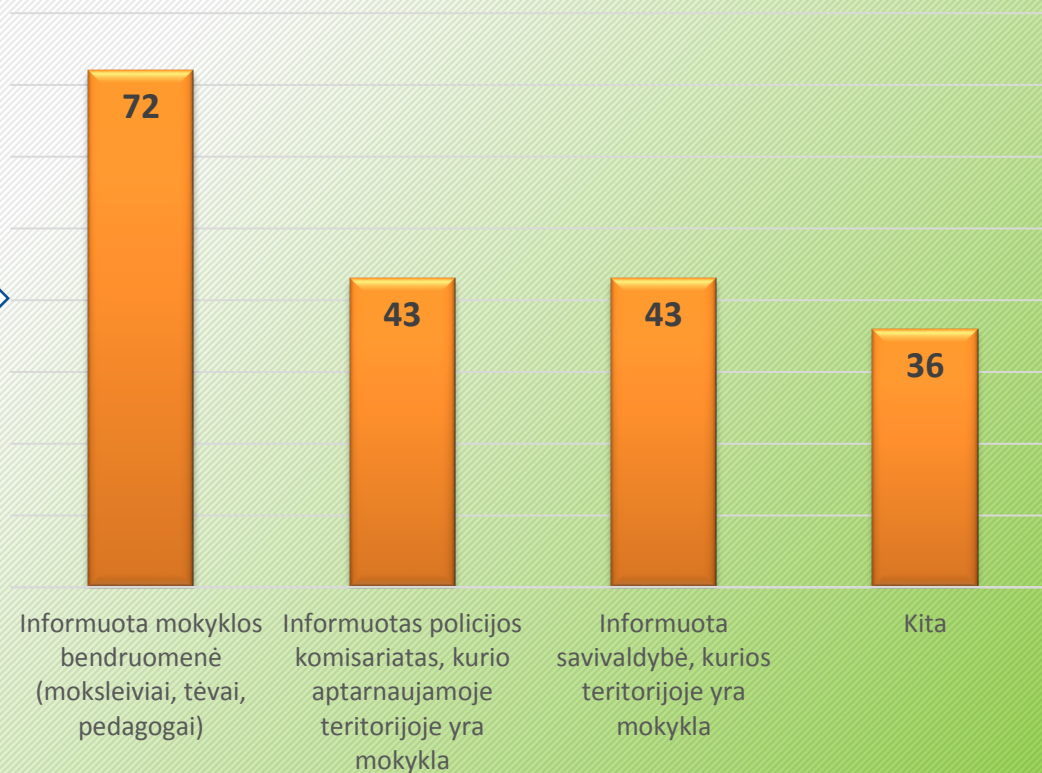
Aplinkos prevencijos strategijų taikymas ugdymo įstaigose (6)

Ar atlikus aplinkos testavimą mokykloje buvo aptikta narkotinių ar psichotropinių medžiagų pėdsakų?(N=283)

■ Taip ■ Ne ■ Neatsakė

Kokių priemonių buvo imtasi aptikus narkotinių ar psichotropinių medžiagų pėdsakų? (proc.; N=58)

Aplinkos prevencijos strategijų taikymas ugdymo įstaigose (7)

Kitos taikytos priemonės:

- *„Aptverta mokyklos teritorija, sustiprintas mokytojų budėjimas“;*
- *„Aptarta vaiko gerovės komisijoje, informuota pedagogų bendruomenė, nutarta papildomai įsigyti testų“;*
- *„Priimti konkretūs sprendimai dėl pašalinių asmenų patekimo į mokyklą“;*

Rekomenduojami veiksmai po aplinkos testavimo

1. Su aplinkos testavimo rezultatais supažindinti mokyklos Tarybą, mokyklos bendruomenę (mokytojus, tėvus, mokinius)
2. Organizuoti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencines priemones
3. Organizuoti psichologinę pagalbą mokiniams
4. Informuoti apie nustatytas mokyklos aplinkoje medžiagas teisėsaugos institucijas

Svarbu pažymėti, kad atliekamas aplinkos testavimas parodo ne narkotinių ar psichotropinių medžiagų vartojimo faktą, o narkotinių ar psichotropinių medžiagų pėdsakų aptikimą mokyklų patalpose.

Tėvų dalyvavimas prevencinėje veikloje

- Vykdamas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją moksleivių tėvai neretai vis dar atlieka tik pasyvų prevencijos paslaugų gavėjo vaidmenį.
- **Tačiau - prevencinės veiklos vykdymas nėra tik ugdymo įstaigos funkcija.**
- Vykdamas PM vartojimo prevencinę veiklą mokykloje labai svarbus ir tėvų, kaip psichoaktyviųjų medžiagų prevencijos proceso socialinių partnerių, vaidmuo.

Tėvų ir moksleivių dalyvavimas priimant sprendimus

Įtraukia moksleivius į prevencinių programų rengimo, planavimo, vertinimo ir tobulinimo procesą

86

Įtraukia moksleivių tėvų atstovus į prevencinių programų rengimo, planavimo, vertinimo ir tobulinimo procesą

76

Įtraukia moksleivius į Mokyklos tarybą, prevencinės veiklos darbo grupę ar kitas mokykloje veikiančias grupes bei organizacijas

96

Įtraukia moksleivių tėvų atstovus į Mokyklos tarybą, prevencinės veiklos darbo grupę ar kitas mokykloje veikiančias grupes bei organizacijas

98

0 20 40 60 80 100

Tėvams trūksta informacijos, kur kreiptis pagalbos

AKTUALIJOS 2015-07-14 16:30 INDRĖ VAINALAVIČIŪTĖ

Motinos rūpestis: kaip patikrinti vaiką dėl narkotikų

Pasidalink šia
naujiena

Teksto dydis: -AA +AA

„Auginu 15-metę dukrą ir įtariu, kad ji vartoja narkotikus. Nesu tuo visiškai tikra, bet jos elgesys labai pasikeitęs, keistokas. Mergaitė kartais būna nenatūraliai mieguista, kartais labai irzli, net agresyvuoka. Suprantu, kad paauglystė nelengvas laikas, bet įtariu, kad po šiuo elgesiu kažkas slypi. Nepažįstu visų jos draugų ir nesu tikra, kokioje kompanijoje leidžia laiką. Neseniai porą kartų pagavau man akivaizdžiai meluojančią.

Kaip žinoti, ar dukra tikrai nevartojo narkotikų? Kas man galėtų padėti?“ – tokio pagalbos skambučio sulaukė kelių visuomenės sveikata besirūpinančių įstaigų priimamieji.

Deja, kaip paaiškėjo, susirūpinusiai mamai niekas padėti neskubėjo.

Siūlė pasiieškoti pagalbos kitur

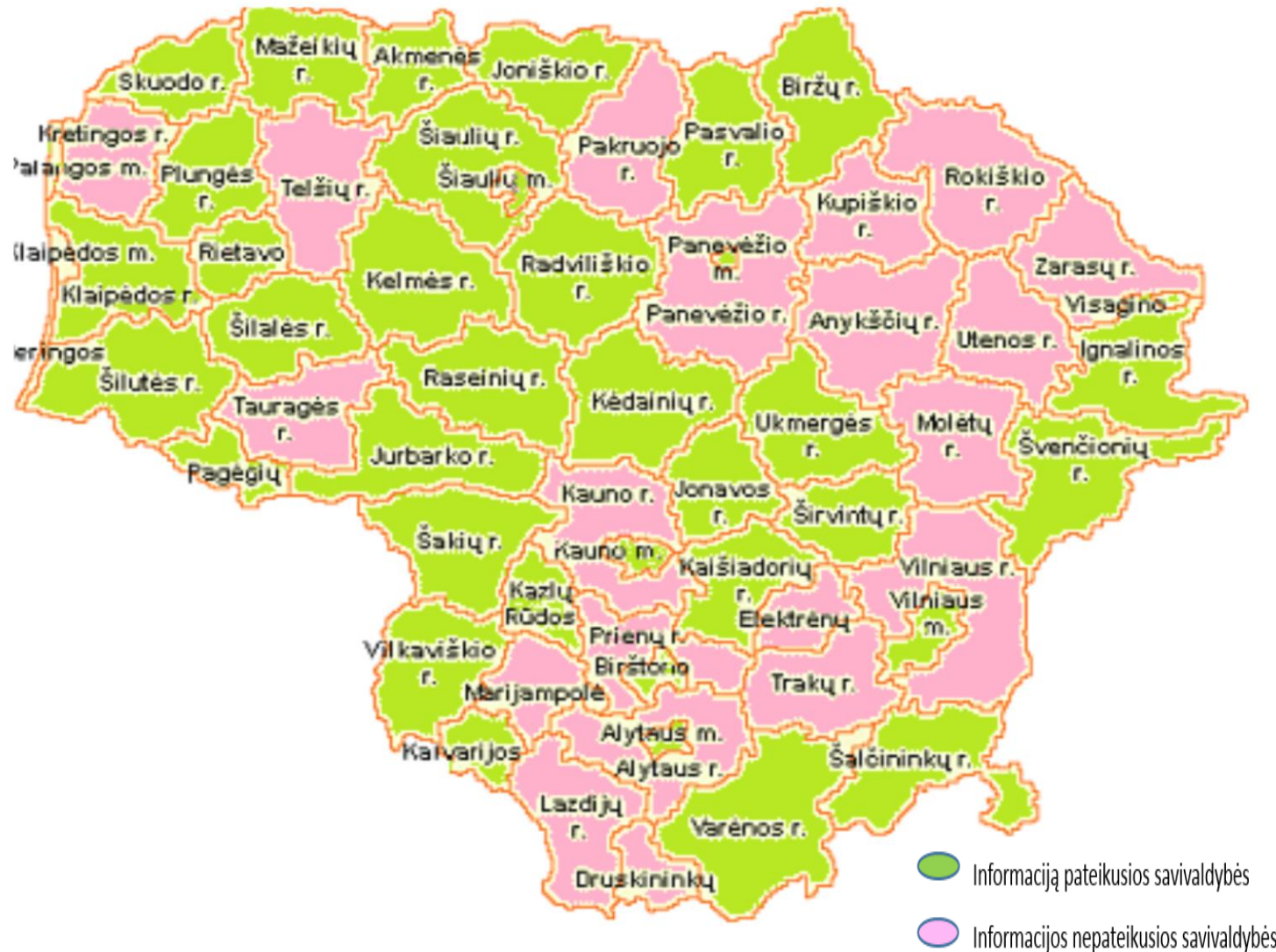
<http://lietuvsdiena.lrytas.lt/aktualijos/motinos-rupestis-kaip-patikrinti-vaika-del-narkotiku.htm>

Kur kreiptis pagalbos, jeigu vaikas vartoja psichoaktyvias medžiagas?

Mokyklos vadovas ar jo įgalioti asmenys, esant įtarimams, kad vaikas vartoja psichoaktyvias medžiagas, informuoja vaiką, vaiko atstovus pagal įstatymą apie **asmens sveikatos priežiūros įstaigas, teikiančias sveikatos priežiūros paslaugas bei institucijas, įstaigas, organizacijas, teikiančias psichologinę, socialinę, teisinę ar kitą pagalbą.**

Lietuvos Respublikos vyriausybės 2007 m. spalio 2 d. nutarimas Nr. 1071 „DĖL VAIKŲ, VARTOJANČIŲ NARKOTINES, PSICHOTROPINES, KITAS PSIČIKĄ VEIKIANČIAS MEDŽIAGAS, NUSTATYMO ORGANIZAVIMO TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO“

macija mokyklų bendruomenėms iš savivaldybių, kur galima kreiptis pagalbos, jeigu vaikas vartoja psichoaktyvias medžiagas

ATMINTINĖ TĖVAMS

KUR GALIMA KREIPTIS PAGALBOS, JEIGU JŪSŲ VAIKAS VARTOJA PSICHOAKTYVIĄS MEDŽIAGAS

• Tėvai/globėjai įtarę, kad vaikas vartoja psichoaktyvias medžiagas, gali kreiptis pagalbos į ugdymo įstaigoje dirbančius pedagogus, socialinius pedagogus, psichologus, visuomenės sveikatos priežiūros specialistus.

• Psichologinė, medicininė bei socialinė pagalba teikiama UAB Skuodo psichikos sveikatos ir psichoterapijos centre, kuriame dirba psichologų, gydytojų psichiatrų, socialinių darbuotojų komanda.

Ryšio duomenys: Vytauto g. 8, Skuodas. Tel./faks. (8 440) 73 971.
El. p. skuodopsc@zebra.lt.

• Psichologinę pagalbą tėvams ir jų vaikams, kurie turi ugdymo problemų teikia Skuodo rajono savivaldybėje esančios Pedagoginės psichologinės tarnybos specialistai – psichologai, specialieji pedagogai.

Ryšio duomenys:
Šatrijos g. 5, Skuodas. Tel. (8 440) 79 280.
El. p. pptskuodas@mail.com.

• Klaipėdos priklausomybės ligų centre vaikams/paaugliams, bei jų tėvams vartojantiems psichoaktyvias medžiagas teikiamos šios paslaugos:

• Ambulatorinė pagalba - priklausomybės ligų gydytojo psichiatro, psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos; socialinių įgūdžių ugdymas; nemokamas (esant galimybei) vaikų (iki 18 metų) testavimas greito narkotinių medžiagų

nustatymo organizmo terpėse testais. Nustačius narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimą, teikiamos specialistų rekomendacijos dėl galimų tolesnių veiksmų ir gydymo.

• Stacionarinis gydymas – alkoholinės, narkotinės abstinencijos gydymas ir kt.

Ryšio duomenys: Taikos pr. 46, Klaipėda. Tel.: (8 46) 41 50 25,
(8 46) 41 03 31. El. p. kplc@kplc.lt.
Interneto tinklalapis www.kplc.lt.

• Skuodo rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius užtikrina vaiko teisių apsaugą ir ją reglamentuojančių įstatymų bei kitų teisės aktų įgyvendinimą.

Ryšio duomenys: Vilniaus g. 13, Skuodas. Tel. (8 440) 79 300.
Interneto tinklalapis www.skuodas.lt.

Pagalba gyventojams yra nemokama ir konfidenciali.

PAGALBA INTERNETU:

„Draugo laiškas“

Tai programa skirta visiems, kam šiuo metu yra sunku, kas nori pasidalinti savo mintimis ir išgyvenimais. Į laiškus per 3 dienas atsako „Jaunimo linijos“ savanoriai konsultantai.

Ryšio duomenys: interneto tinklalapis www.jaunimolinija.lt

„Vaikų linija“

Tai vieta, kurioje vaikai ir paaugliai gali kreiptis pagalbos internetu – parašydami elektroninį laišką Klausučiui.

Ryšio duomenys: interneto tinklalapis www.vaikulinija.lt

PSICHOLOGINĖS PAGALBOS TELEFONAI

„Vaikų linija“

Tai emocinės paramos tarnyba vaikams ir paaugliams iki 18 metų. Vaikai ir paaugliai gali kreiptis į „Vaikų liniją“ dėl įvairių jiems iškilusių sunkumų.

Ryšio duomenys: tel. (8 800) 11 61 11.

„Jaunimo linija“

„Jaunimo linijos“ misija – teikti kiekvienam jaunam žmogui prieinamą savanorių emocinę paramą. „Jaunimo linijos“ darbuotojai dalinasi sunkumais ir renkasi gyvenimą.

Ryšio duomenys: tel. (8 800) 28 888.

(Pokalbiai 8-800 linija yra nemokami)

Kontaktai: Klaipėdos g. 11, LT-96135 Gargždai,
tel. (8 46) 453754, faks. (8 46) 470064,
el. p. info@visuomenessveikata.lt, www.visuomenessveikata.lt

KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

ATMINTINĖ TĖVAMS

KUR GALIMA KREIPTIS PAGALBOS, JEIGU JŪSŲ VAIKAS VARTOJA PSICHOAKTYVIAŠIAS MEDŽIAGAS

► Tėvai/globėjai įtarę, kad vaikas vartoja psichoaktyvias medžiagas, gali kreiptis pagalbos į ugdymo įstaigoje dirbančius pedagogus, socialinius pedagogus, psichologus, visuomenės sveikatos priežiūros specialistus.

► Psichologinė, medicininė bei socialinė pagalba teikiama Rietavo pirminės sveikatos priežiūros centre, kuriame dirba psichologų, gydytojų psichiatrų, socialinių darbuotojų komanda.

*Ryšio duomenys: Plungės g. 13, Rietavas. Tel. (8 448) 68 539.
El. p. poliklinika.rietavas@gmail.com*

► Psichologinę pagalbą tėvams ir jų vaikams, kurie turi ugdymo problemų teikia Plungės rajono savivaldybės Pedagoginės psichologinės tarnybos specialistai – psichologai, specialieji pedagogai.

*Ryšio duomenys: Vytauto g. 7-9, Plungė. Tel. (8 684) 71 201.
El. p. ppt@plunge.lt. Interneto tinklalapis www.ppt.lt.*

► Rietavo savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius užtikrina vaiko teisių apsaugą ir ją reglamentuojančių įstatymų bei kitų teisės

aktų įgyvendinimą.

*Ryšio duomenys: Oginskių g. 10, Rietavas. Tel. (8 448) 73 227.
Faks. (8 448) 73 222. El. p. vaikoteisiu@rietavas.lt.
Interneto tinklalapis www.rietavas.lt.*

Pagalba gyventojams yra nemokama ir konfidenciali.

PAGALBA INTERNETU:

► „Draugo laiškas“

Tai programa skirta visiems, kam šiuo metu yra sunku, kas nori pasidalinti savo mintimis ir išgyvenimais. Į laiškus per 3 dienas atsako „Jaunimo linijos“ savanoriai konsultantai.

Ryšio duomenys: interneto tinklalapis www.jaunimolinija.lt

► „Vaikų linija“

Tai vieta, kurioje vaikai ir paaugliai gali kreiptis pagalbos internetu – parašydami elektroninį laišką Klausučiui.

Ryšio duomenys: interneto tinklalapis www.vaikulinja.lt

PSICHOLOGINĖS PAGALBOS TELEFONAI:

► „Vaikų linija“

Tai emocinės paramos tarnyba vaikams ir paaugliams iki 18 metų. Vaikai ir paaugliai gali kreiptis į „Vaikų liniją“ dėl įvairių jiems iškilusių sunkumų.

Ryšio duomenys: tel. (8 800) 11 61 11.

► „Jaunimo linija“

Jaunimo linijos“ misija – teikti kiekvienam jaunam žmogui prieinamą savanorių emocinę paramą. „Jaunimo linijos“ darbuotojai dalinasi sunkumais ir renka gyvenimą.

*Ryšio duomenys:
tel. (8 800) 28 888.*

(Pokalbiai 8-800 linija yra nemokami)

Kontaktai:

Klaipėdos g. 11, LT-96135 Gargždai, tel. (8 46) 453754, faks. (8 46) 470064,
el.p. info@visuomenessveikata.lt, www.visuomenessveikata.lt

KLAIPĖDOS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

ATMINTINĖ TĖVAMS

KUR GALIMA KREIPTIS PAGALBOS, JEIGU JŪSŲ VAIKAS VARTOJA PSICHOAKTYVIĄSIAS MEDŽIAGAS

♥ Tėvai/globėjai įtarę, kad vaikas vartoja psichoaktyvias medžiagas, gali kreiptis pagalbos į *ugdymo įstaigoje dirbančius pedagogus, socialinius pedagogus, psichologus, visuomenės sveikatos priežiūros specialistus.*

♥ Psichologinė, medicininė bei socialinė pagalba teikiama Klaipėdos rajono savivaldybės Gargždų pirminės sveikatos priežiūros centro Psichikos sveikatos centre, kuriame dirba psichologų, gydytojų psichiatrių, socialinių darbuotojų komanda.

Ryšio duomenys: Tilto g. 2, Gargždai. Tel.: (8 46) 45 29 60, 47 03 28. El. p. info@gsc.lt. Interneto tinklalapis www.gsc.lt.

♥ Psichologinę pagalbą tėvams ir jų vaikams, kurie turi ugdymo problemų teikia Klaipėdos rajono savivaldybės Pedagoginės psichologinės tarnybos specialistai – psichologai, specialieji pedagogai.

Ryšio duomenys: P. Cvirkos g. 19, Gargždai. Tel./faks. (8 46) 45 39 45. El. p. klrppt@gmail.com.

Interneto tinklalapis www.klrppt.lt.

♥ Klaipėdos priklausomybės ligų centre vaikams/paaugliams, bei jų tėvams vartojantiems psichoaktyvias medžiagas teikiamos šios paslaugos:

- **AMBULATORINĖ PAGALBA** – priklausomybės ligų gydytojo psichiatro, psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos; socialinių įgūdžių ugdymas; nemokamas (esant galimybei) vaikų (iki 18 metų) testavimas greito narkotinių medžiagų nustatymo organizmo terpėse testais. Nustačius narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimą, teikiamos specialistų rekomendacijos dėl galimų tolimesnių veiksmų ir gydymo.

- **STACIONARINIS GYDYMAS** – alkoholinės, narkotinės abstinencijos gydymas ir kt.

Ryšio duomenys: Taikos pr. 46, Klaipėda. Tel.: (8 46) 41 50 25, (8 46) 41 03 31. El. p. kplc@kplc.lt.

Interneto tinklalapis www.kplc.lt.

Mokykloje moksleiviams, tėvams ir / ar pedagogams yra pateikiama nurodyto pobūdžio informacija (pvz. mokyklos informaciniuose stenduose, lankstinukuose, interneto svetainėje, elektroniniame dienyne ir kt.) (proc.; N=709)

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas rekomenduoja (1)

- Įtraukti į bendrojo ugdymo mokyklų sudaromas dvišales sutartis įsipareigojimus nevartoti ir / ar neplatinti psichoaktyviųjų medžiagų.

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas rekomenduoja (2)

- Įspėjamaisiais ženklais informuoti mokyklos bendruomenę apie galiojančius draudimus mokyklos teritorijoje turėti ir / ar vartoti psichoaktyviasias medžiagas.

Mokykloje ir jos teritorijoje rūkyti ir turėti
elektroninių cigarečių draudžiama

NTAKD
NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO
KONTROLĖS DEPARTAMENTAS
www.ntakd.lt

www.visuomene.ntakd.lt
Daugiau informacijos:
- jaunimui
- tėvams
- specialistams

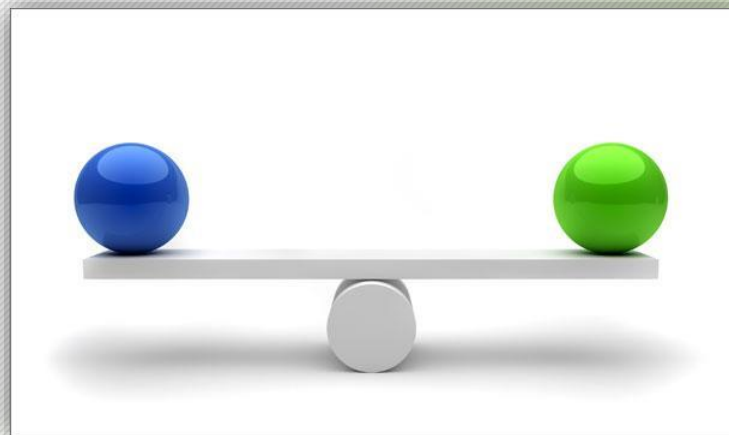
Mokykloje ir jos teritorijoje vartoti, turėti ar
kitais būdais perduoti energinius gėrimus
draudžiama

NTAKD
NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO
KONTROLĖS DEPARTAMENTAS
www.ntakd.lt

www.visuomene.ntakd.lt
Daugiau informacijos:
- jaunimui
- tėvams
- specialistams

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas rekomenduoja (3)

- Bendrojo ugdymo mokyklose tolygiai skirti dėmesį tiek psichoaktyviųjų medžiagų kontrolės, tiek psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonių įgyvendinimui.

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas rekomenduoja (4)

- Įgyvendinant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją bendrojo ugdymo mokyklose į prevencinę veiklą įtraukti ne tik moksleivius, bet ir jų tėvus.

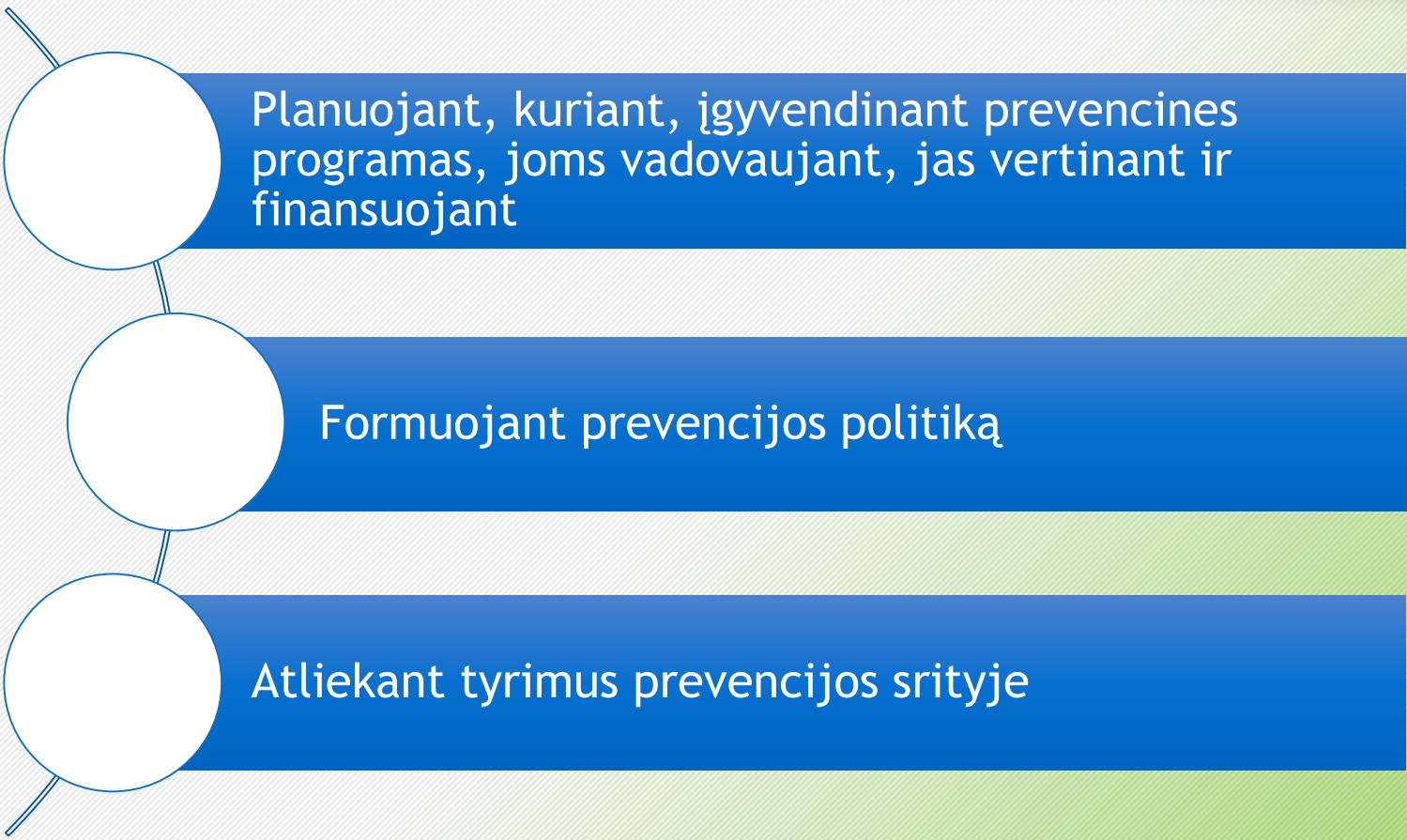
Mes pasiruošę padėti!

2016 m. NTAKD planuoja adaptuoti Europos
psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo
prevencijos kokybės standartus Lietuvai
(*The European Drug Prevention Quality
Standards - EDPQS*)

Europos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybės standartų pritaikymas

(The European Drug Prevention Quality Standards - EDPQS)

Planuojant, kuriant, įgyvendinant prevencines programas, joms vadovaujant, jas vertinant ir finansuojant

Formuojant prevencijos politiką

Atliekant tyrimus prevencijos srityje

Europos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybės standartai (*The European Drug Prevention Quality Standards - EDPQS*)

Numato žingsnius, kurie būtini
PLANUOJANT, VYKDANT, VERTINANT
prevencijos programas.

- Standartai yra skirti visiems specialistams, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai dirba su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija.
- Taip pat išskirti papildomi ekspertams skirti standartai.

www.ntakd.lt

NTAKD
NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO
KONTROLĖS DEPARTAMENTAS

**EUROPOS PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PREVENCIJOS KOKYBĖS
STANDARTAI:
vadovas prevencijos specialistams**

European drug prevention quality standards: A manual for prevention professionals.
EMCDDA, Lisbon, December 2011.
<http://www.emcdda.europa.eu/publications/manuals/prevention-standards>

Nerūkai -
sutaupai...

Sužinok
KIEK ?!

NTAKO
NAROTINIŲ TABAKO PAKUOJIMO
KONTROLIO ORGANIZACIJA

TABAKO SUDEDAMŲJŲ DALIŲ
POVEIKIS ORGANIZMUI

NARKOTIKAI

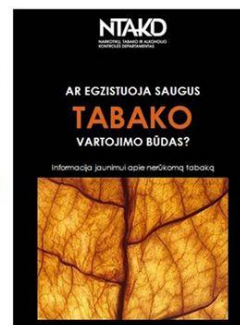

- teisėtarka
- mokykla
- vaikų namai
- seksas
- šeima
- linksmybės

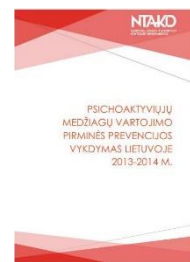
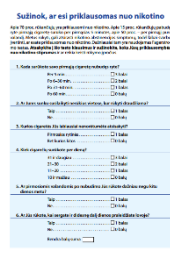
= PAVOJINGI RYŠIAI

Pagrindiniai reikalavimai
veiklai su narkotikais ir
psichotropiniais medžiagomis
pirmaklasiai (prekursoriais)

SUGRIAUK MITUS!
ALKOHOLIS

<http://www.ntakd.lt/>

*Narkotikų, tabako ir alkoholio
kontrolės departamentas*

Ačiū už dėmesį!

Inga Juozapavičienė
Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento direktorė